

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Sofie Svanberg

När barnet behöver någon

En utredning om tillämpningen av bestämmelsen om tillfällig
vårdnadshavare i 6 kap. 10 d § föräldrabalken.

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Ellika Sevelin

Termin: HT22

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Avgränsningar och forskningsläge	6
1.4 Metod och material	6
1.5 Disposition.....	10
2 UTFORMANDET AV LAGSTIFTNINGEN	11
2.1 Barnets bästa	11
2.1.1 Bakgrund.....	11
2.1.2 Lagstiftningsprocessen.....	11
2.1.3 Intervjuer	12
2.1.4 Analys	12
2.2 Syftet med lagstiftningen	13
2.2.1 Utredningen.....	13
2.2.2 Propositionen.....	14
2.2.3 Analys	15
2.3 Avväganden.....	15
2.3.1 Vården av barnet	16
2.3.2 Tillämpliga tillfälliga vårdnadshavare	17
2.3.3 Tidsfrist	19
2.3.4 Analys	19
3 FAKTISK TILLÄMPNING	22
3.1 Tingsrättsdomar	22
3.1.1 Mål nr T-2746-22 Malmö Tingsrätt.....	22
3.1.2 Mål nr T-543-22 Solna Tingsrätt	23
3.2 Intervjuer	23

3.3	Analys.....	25
4	DISKUSSION OCH SLUTSATS	27
	BILAGA A.....	28
	KÄLLFÖRTECKNING.....	31

Summary

The National Board of Health and Welfare presented a report in 2013 regarding custody transfers relating to violence in the family. The report showed that it took a long time for a custody transfer to occur in cases when a parent had killed the other parent. This led the government to investigate possible solutions to make such custody transfers happen faster, which resulted in chapter 6 section 10 d of the Swedish Children and Parents Code. This paragraph makes it possible to appoint a temporary custodian for a child in a situation where a specially appointed custodian should be appointed, but there is no such person available. The regulation has been in place since the 1st of July 2021.

The reason for this new paragraph was largely the findings in the report by the National Board of Health and Welfare and the report “See the child!” (“*Se barnet!*”) from 2017 regarding custody transfers in cases where one parent has killed or seriously injured the other. However, the regulation is written in such a way that it can be applied in other situations as well, and since it came into force it has been used in situations other than those where one parent has killed or seriously injured the other.

This essay investigates how the actual adjudication process of chapter 6 section 10 d of the Swedish Children and Parents Code relates to the purpose with the regulation as described in the legislative history. In the essay it becomes clear that the regulation is applied in more situations than the one the legislator had in mind when creating it. The conclusion is that the actual adjudication process of the regulation does not go against the purpose of the regulation, but that it will probably be applied more extensively than originally thought.

Sammanfattning

I Socialstyrelsens rapport "Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen" som publicerades 2013 framkom att det i många fall tog lång tid för vårdnaden att flyttas från en förälder som dödat den andra föräldern. Detta föranledde regeringen att utreda möjliga lösningar för att vårdnadsöverflyttningen i sådana fall skulle kunna göras snabbare, och resulterade i införandet av 6 kap. 10 d § föräldrabalken som möjliggör förordnande av en tillfällig vårdnadshavare för barnet i fall där en särskilt förordnad vårdnadshavare bör utses men det inte finns någon lämplig för uppdraget. Bestämmelsen trädde i kraft 1 juli 2021.

Regeringens beslut om att införa bestämmelsen grundade sig i stort på Socialstyrelsens rapport och betänkandet "Se barnet!" från 2017, som båda fokuserade på vårdnadsöverflyttning i de fall där ena föräldern dödat eller allvarligt skadat den andra föräldern. Bestämmelsen är dock skriven på ett sätt som möjliggör för tillämpning även i andra situationer, och sedan den trädde i kraft har den tillämpats även vid andra tillfällen än de ursprungligt tänkta.

Uppsatsen utreder hur den faktiska tillämpningen av 6 kap. 10 d § föräldrabalken förhåller sig till syftet som det framställs i förarbetet. Det är tydligt att bestämmelsen kommer tillämpas i fler fall än lagstiftaren hade i åtanke när bestämmelsen utformades. Slutsatsen som kan dras är att den faktiska tillämpningen av bestämmelsen inte avviker från syftet, men att den med stor sannolikhet kommer att tillämpas mer extensivt än lagstiftaren ursprungligen tänkt.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Om två föräldrar har gemensam vårdnad om ett barn och ena föräldern dödar den andra föräldern förlorar föräldern inte automatiskt vårdnaden över barnet. Barn står som utgångspunkt under vårdnad av en eller två föräldrar, vilket framgår i 6 kap. 2 § föräldrabalken (1949:381). I föräldrabalkens sjätte kapitel finns dock ett antal situationer där en vårdnadsöverflyttning från en eller båda föräldrarna till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare får göras. En av dessa situationer är om föräldern brister i omsorgen av barnet, vilket får sägas nästan alltid vara fallet om en förälder dödat den andra föräldern.¹ En talan om sådana vårdnadsöverflyttningar görs av socialnämnden.²

Barnets bästa är avgörande för frågor om vårdnad, vilket framgår av 6 kap. 2 a § föräldrabalken. Det innebär att vad som är bäst för barnet spelar avgörande roll i utredningen och beslutet kring om en vårdnadsöverflyttning ska ske eller inte. Socialstyrelsen fick år 2012 i uppdrag av regeringen att undersöka hur socialnämnden använde möjligheten att väcka talan om vårdnadsöverflyttning i familjer där våld, dödligt eller annat, förekommit.³ Av kartläggningen framkom att socialnämnden i de allra flesta fall väckte talan om vårdnadsöverflyttning i fall där den ena vårdnadshavaren dödat den andra, men att själva överflyttningen i hälften av fallen tog över ett år. Anledningen till att det tog så lång tid var på grund av att det enbart var möjligt att flytta över vårdnaden till en förälder eller en särskilt förordnad vårdnadshavare.⁴ Därför kunde det ta lång tid att genomföra om det inte fanns någon person som kunde utses till särskilt förordnad vårdnadshavare. Resultatet blev då att barnet stod kvar under vårdnad av föräldern som utövat

---

¹ Prop. 2020/21:150 s. 87.

² Se 6 kap. 7 § föräldrabalken.

³ Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen, 2013, s. 3.

⁴ Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen, 2013, s. 16 f.

våldet tills det fanns en särskilt förordnad vårdnadshavare att utse. En sådan process ansågs nästintill aldrig stå i linje med barnets bästa.⁵

Vad som framkom i rapporten ledde regeringen till att den 12 juni 2014 tillsätta en utredning för att undersöka 2006 års vårdnadsreform. Utredningen resulterade i betänkandet "Se barnet!" (SOU 2017:6), där bland annat frågan om vårdnadsöverflyttning i fall där ena föräldern dödat eller allvarligt skadat den andra föräldern sågs över och förslag på förändringar presenterades. Mot bakgrund av förslagen presenterade regeringen den 18 mars 2021 prop. 2020/21:150 till riksdagen, vilken bland annat innehåller ett förslag på en bestämmelse som skall göra det möjligt för socialnämnden att väcka talan om att utse en tillfällig vårdnadshavare i de fall det finns behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare men inte finns någon som kan ta sig an uppdraget. Denna tillfälliga vårdnadshavare ska ha vårdnaden av barnet tills en permanent lösning hittas i form av en särskilt förordnad vårdnadshavare. Förslaget bifölls, och resulterade i den nu gällande bestämmelsen i 6 kap. 10 d § föräldrabalken som har lydelsen:

”Om det finns behov av att utse en särskilt förordnad vårdnadshavare för ett barn, men det saknas en lämplig person att förordna för det ändamålet, får rätten, om det finns särskilda skäl, flytta över vårdnaden till en tillfällig vårdnadshavare. I uppdraget som tillfällig vårdnadshavare ingår inte att tillgodose den faktiska vården om barnet.

Till tillfällig vårdnadshavare får den utses som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget. Den som är underårig får inte utses till tillfällig vårdnadshavare. För syskon ska samma person utses, om inte särskilda skäl talar mot det.

---

⁵ Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen, 2013, s. 23.

En talan om att utse en tillfällig vårdnadshavare förs av socialnämnden.”

Bestämmelsen trädde i kraft 1 juli 2021. Formuleringen utesluter inte att en tillfällig vårdnadshavare förordnas även i andra situationer än de som föranlett att bestämmelsen införts. Den här uppsatsen undersöker bestämmelsens faktiska tillämpning samt hur den förhåller sig till det i förarbetet beskrivna syftet med bestämmelsen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur den faktiska tillämpningen av bestämmelsen om förordnande av en tillfällig vårdnadshavare i 6 kap. 10 d § föräldrabalken förhåller sig till det i förarbetet beskrivna syftet med bestämmelsen. Den övergripande frågeställningen som ska besvaras är därför:

- Hur förhåller sig den faktiska tillämpningen av 6 kap. 10 d § föräldrabalken till det i förarbetet beskrivna syftet med bestämmelsen?

En bakgrund till varför bestämmelsen inrättades kommer hjälpa läsaren att förstå frågeställningen och varför den är relevant. De första två underfrågorna lyder därför:

- Hur såg regleringen ut beträffande vårdnadsöverflyttning innan 6 kap. 10 d § föräldrabalken trädde i kraft?
- Varför valde lagstiftaren att inrätta 6 kap. 10 d § föräldrabalken?

Vidare behöver det redogöras för bestämmelsens utformning och syftet med den. De tredje och fjärde underfrågorna lyder därmed:

- Hur har 6 kap. 10 d § föräldrabalken utformats?

- Vad är syftet med 6 kap. 10 d § föräldrabalken enligt förarbetet?

1.3 Avgränsningar och forskningsläge

Uppsatsen kommer på grund av omfattningen inte att innehålla resonemang kring huruvida barn blir omhändertagna enligt lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga vid förordnandet av tillfällig vårdnadshavare. Likaså kommer inte en redogörelse göras för interimistiska beslut och dess förhållande till en tillämpning av bestämmelsen.

Gällande forskningsläget finns utbredd forskning gällande barnets bästa och vårdnadsöverflyttningar. Det råder konsensus om att vårdnadsöverflyttningar är motiverade i fall där det är till barnets bästa, men att en sådan bedömning behöver göras i varje enskilt fall. Däremot finns det ingen forskning kring just vårdnadsöverflyttning till tillfällig vårdnadshavare eftersom bestämmelsen trädde i kraft förra året.

1.4 Metod och material

I uppsatsen används tre olika metoder; en rättsdogmatisk metod, en empirisk metod och en intervjumetod. Jag kommer redogöra för dessa separat, men samtliga utgör underlag för analysen.

Den rättsdogmatiska metoden innebär en fastställelse av gällande rätt med hjälp av de vedertagna rättskällorna: lag, förarbeten, praxis och doktrin.⁶ Under arbetets gång har jag använt mig av lagtext och förarbeten i form av propositioner och statens offentliga utredningar för att försöka fastställa gällande rätt. Tillkomsten av begreppet barnets bästa saknar förarbete då det härstammar från en internationell konvention. Doktrin har därför använts för att ge en bakgrund. Doktrinen som har använts är en avhandling utgiven 2022 och valdes då det är bland det nyaste som publicerats gällande barnets bästa.

Eftersom lagbestämmelsen är relativt ny finns det inte någon praxis från högre instans eller doktrin som berör bestämmelsen. Jag har därför även

---

⁶ Kleineman (2018) s. 21.

använt en empirisk metod, vilket innebär en användning av icke-traditionellt rättskällematerial.⁷ Materialet består av de enda två tingsrättsdomar som finns där 6 kap. 10 d § föräldrabalken tillämpats, och jag har valt att använda båda. Tingsrättsdomarna används för att ge exempel på hur bestämmelsen hittills har tillämpats i praktiken, och inte för att fastställa gällande rätt.

Vidare har jag använt mig av samtalsintervjuer för att tydligare kunna kartlägga den faktiska tillämpningen av angivet lagrum. I förberedelsearbetet av intervjuerna tog jag hjälp av Metodpraktikan (2017).⁸ Efter att ha konstaterat att socialnämnden för talan om vårdnadsöverflyttningar⁹ förutsatte jag att det var personer i socialnämnden jag borde intervjua. Gemensamt för samtliga kommuner är att frågor under socialtjänsten ligger under ansvar av en nämnd som kommunfullmäktige i kommunen utser, vilket alltså inte behöver benämnas som socialnämnd.¹⁰ Jag har dock insett att det inte finns en källa på hur ansvarsfördelningen mellan socialnämnd och socialtjänst generellt ser ut. I arbetet med att hitta intervjupersoner blev det tydligt att det var familjesekreterare eller liknande som arbetar med själva utredningen av vårdnadsöverflyttningar som borde intervjuas. För att ge en tydligare bild av varför de personer jag valt att intervjua är relevanta kommer en kortare redogörelse för hur de berörda kommunernas organisation är uppbyggd ges.

I Landskrona är det Individ- och familjenämnden som ansvarar för vårdnadsfrågor. Arbetet är sedan organiserat i en förvaltning med en särskild verksamhetsgren för barn och unga.¹¹

I Malmö är det Arbetsmarknads- och socialnämnden som ytterst ansvarar för vårdnadsfrågor.¹² Det finns ingen information tillgänglig för allmänheten om

---

⁷ Sandgren (2004) s. 308 f.

⁸ Esaiasson m. fl (2017) s. 273 ff.

⁹ 6 kap. 10 d § föräldrabalken.

¹⁰ 2 kap. 4 § socialtjänstlagen.

¹¹ <https://www.landskrona.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/forvaltningar-och-namnder/forvaltningar/individ-och-familjeforvaltningen/> (2022-12-28).

¹² <https://malmo.se/Om-Malmo-stad/Var-organisation/Forvaltningar/Arbetsmarknads--och-socialforvaltningen/Vara-namnder/Arbetsmarknads--och-socialnamnden.html> (2022-12-28).

hur arbetet under arbetsmarknads- och socialnämnden är strukturerat. När jag kontaktade Malmö stad för att komma i kontakt med någon som skulle vara aktuell att intervjua blev jag hänvisad till Familjerätten i Malmö. Som de beskrev sitt arbete till mig var att de är familjesekreterare som utreder om en vårdnadsöverflyttning ska ske eller inte och som kommer med underlag för ett beslut till arbetsmarknads- och socialnämnden som sedan för talan i tingsrätten.

Personerna kommer inte att namnges, och kommer hänvisas till generiskt i texten då jag inte anser att det tillför någonting till uppsatsen att namnge intervjupersonerna. Båda intervjuerna var cirka en timme långa, och genomfördes mot bakgrund av intervjuguiden som finns i bilaga A. Den ena intervjun var med en av sektionscheferna i verksamhetsgrenen för barn och unga, specifikt med ansvar över barnutredare, i Landskrona. Positionen som chef är för henne relativt ny, men hon har arbetat på förvaltningen i åtta år. Den andra intervjun genomfördes med fyra olika familjesekreterare som alla arbetar med vårdnadsfrågor på familjerätten i Malmö. De har olika lång erfarenhet som sträcker sig från två år till över femton år. En av dem har arbetat även i andra kommuner, medan de andra enbart arbetat i Malmö kommun. Det är personer som jag aldrig varit i kontakt med tidigare. Jag kom i kontakt med samtliga genom att höra av mig till respektive kommun och blev sedan hänvisad vidare till dessa personer. Med tanke på att jag skulle intervjua personer som arbetar med samma frågor men i olika kommuner såg jag inte något behov av att se till att spridningen på kommuner sträckte sig över Sverige. Jag anser inte att det faktum att samtliga intervjupersoner arbetar i Skåne påverkar utfallet i intervjuerna då de olika kommunerna har olika arbetssätt och därmed olika erfarenheter av liknande frågor. I och med det bibehålls bredden på svar.

Inledningsvis var tanken att utföra intervjuerna på plats, vilket var en bidragande orsak till att jag valde kommuner enbart i Skåne. På grund av tidsbrist genomfördes dock samtliga intervjuer i slutändan på distans via telefon eller Microsoft Teams. Vidare var utgångspunkten att genomföra intervjuer med personer från minst tre olika kommuner, men då jag inte

hittade rätt direkt utan i vissa fall kom i kontakt med personer som inte passade som intervjupersoner tog det längre tid än förväntat att få till intervjuer. Av den anledningen blev det inte fler än två kommuner representerade i intervjuerna. Jag anser dock att det vägs upp av att det var flera personer som kunde vara med på intervjun med familjerätten i Malmö, och att dessa personer har praktisk erfarenhet av tillämpning av bestämmelsen. Det gjorde att jag fick in fler tankar och synsätt, och deras olika erfarenheter bidrog till större bredd på svaren.

Frågorna som ställdes under intervjun var av öppen karaktär för att inte vara ledande för intervjupersonerna. Frågorna gav rum för att kritiskt reflektera över sitt eget och socialtjänstens arbete och hur det fungerar i praktiken. Eftersom de intervjuade själva arbetar med det frågorna berör, och i vissa fall har en chefsposition, fanns en risk att personerna inte kände att de kunde eller ville vara kritiska mot sitt eget arbete eller sin egen arbetsplats. Detta kan ha påverkat svaren i viss utsträckning och är någonting jag haft i åtanke när jag skrivit analysen.

I bilaga A finns den intervjuguide jag utgick från under intervjun. Jag ställde samtliga frågor till alla intervjupersoner, men följdfrågorna skiljde sig åt i de olika intervjuerna. Följdfrågorna var av hjälpande karaktär för att leda samtalet framåt, som att be om ett förtydligande eller omformulera en fråga för att få intervjupersonen att berätta mer. Av denna anledning behövde följdfrågorna skilja sig åt då de hänförs till svaren jag fick på de angivna frågorna. Följdfrågorna är inte med i bilaga A.

Det går inte att dra några generella slutsatser utifrån svaren från intervjuerna. Svar från intervjuerna kommer att återges löpande genom texten för att ge ett praktiskt synsätt på det som behandlas, samt för att belysa exempel på frågor och problem som skulle kunna dyka upp, och oklarheter som upplevs.

1.5 Disposition

Kapitel 2 kommer att behandla utformandet av lagstiftningen. För att ge en bakgrund till en princip som genomsyrat arbetet med 6 kap. 10 d § föräldrabalken kommer delavsnitt 2.1 att handla om barnets bästa. Delavsnitt 2.2 kommer att behandla syftet med lagstiftningen. Där kommer att redogöras för hur lagstiftningen kom till, och vad som anges vara syftet med 6 kap. 10 d § enligt utredningen och förarbetet till bestämmelsen. Detta för att ge läsaren en tydlig bild av vad lagstiftarens tanke med bestämmelsen var. Delavsnitt 2.3 kommer gå in på de avväganden som gjordes i utformandet av bestämmelsen för att göra det tydligt varför bestämmelsen är utformad som den är. Samtliga delavsnitt avslutas med en analys av det som presenterats.

Kapitel 3 behandlar den faktiska tillämpningen av bestämmelsen. I 3.1 redogörs för två tingsrättsdomar där 6 kap. 10 d § föräldrabalken har tillämpats. Detta för att ge exempel på hur bestämmelsen har använts i praktiken. Vidare i 3.2 redogörs för vad som sades i intervjuerna gällande den praktiska tillämpningen, däribland egna erfarenheter om tillämpning av bestämmelsen av några av intervjupersonerna. Kapitlet avslutas med en analys av den praktiska tillämpningen i 3.3. Hela uppsatsen avslutas sedan med en diskussion och slutsats i kapitel 4.

2 Utformandet av lagstiftningen

2.1 Barnets bästa

2.1.1 Bakgrund

År 1924 anses vara första gången ett internationellt instrument om barns rättigheter upprättades. Nationernas Förbund, numera Förenta nationerna, antog den 26 november 1924 en deklaration om barnets rättigheter. Denna deklaration innehöll fem punkter som främst hänfördes till barns utveckling och grundläggande behov.¹³ Deklarationen utgjorde startskottet för ett snart 100 år långt arbete med barns rättigheter på ett internationellt plan. Den gällande barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989, och Sverige ratificerade den året därpå. Konventionen består av 54 artiklar och är ratificerad av samtliga FN:s medlemsstater med undantag för USA.¹⁴

Sedan 1 januari 2020 är artiklarna 1–42 i barnkonventionen lag i Sverige. I artikel 3.1 finns bestämmelsen om barnets bästa som stadgar att: ”Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.”

2.1.2 Lagstiftningsprocessen

Av artikel 3.2 i barnkonventionen framgår att ”Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd /.../ och ska för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder.” Ett av utredningens uppdrag var, som tidigare konstaterat, att utreda hur bestämmelserna om vårdnad och dess tillämpning

---

¹³ Gustafsson (2022) s. 93.

¹⁴<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/?currentCategories=> (2022-12-28).

förhåller sig till ett stärkt barnrättsperspektiv.¹⁵ Barnrättsperspektivet genomsyrade både utredningen och propositionen, och det framgick att hela grunden till förslaget var att det hade varit i barnets bästa intresse att få igenom en ändring. Förslaget som presenterades skulle också behöva förhålla sig till barnets bästa, och det hölls därför i åtanke genom lagstiftningsprocessen. Syftet med de förändringar som presenterades under lagstiftningsprocessen var att göra det bättre för barn som är i situationer där en vårdnadshavare inte längre är lämplig som vårdnadshavare men det inte finns någon annan som kan anförtros det långsiktiga vårdnadsansvaret.¹⁶

2.1.3 Intervjuer

Samtliga intervjupersoner betonade hur stor del av deras arbete som genomsyras av barnets bästa. Det beskrevs hur barnets bästa är med genom hela arbetet och alltid i första rummet. Det framgick tydligt att det är en utgångspunkt, och någonting som det läggs stor vikt vid. Barnen är involverade i processerna, får i största möjliga mån komma till tals och deras bästa är avgörande. En person lyfte att någonting som ibland kan förhindra arbetet med barnets bästa är att man efter att ha arbetat med det länge har en uppfattning av vad som generellt sett är barnets bästa, och att det då är lätt att missa att titta på vad som är bäst för det enskilda barnet i den specifika situation man arbetar med. Hon sade dock att de brukar ha dessa diskussioner sinsemellan, vilket brukar leda till ett mer nyanserat och konkret synsätt.

2.1.4 Analys

Barnets bästa genomsyrar tydligt hela processen med vårdnadsöverflyttningar. De har varit med under arbetet med att utforma 6 kap. 10 d § föräldrabalken i enlighet med bestämmelserna i barnkonventionen, och de som arbetar med vårdnadsöverflyttningar framhåller hur det är med i deras arbete hela tiden, och avgörande i beslut de fattar. Det är tydligt att alla beslut som ska tas gällande en vårdnadsöverflyttning, även till en tillfällig vårdnadshavare, som

---

¹⁵ Se SOU 2017:6 s. 3.

¹⁶ Prop. 2020/21:150 s. 87–88.

utgångspunkt i alla stadier av vårdnadsutredningen kommer att tas på grundval av vad som är bäst för barnet i den givna situationen.

2.2 Syftet med lagstiftningen

2.2.1 Utredningen

Betänkandet ”Se barnet” (SOU 2017:6) är resultatet av den utredning regeringen tillsatte 12 juni 2014 för att utvärdera 2006 års vårdnadsreform. Bland annat skulle det undersökas hur bestämmelserna om vårdnad tillämpades i förhållande till syftet, som alltså var att stärka barnrättsperspektivet.¹⁷ I utredningen finns ett kapitel om allvarligt våld i familjen, med fokus på vårdnadsöverflyttning. I detta lyftes det uppdrag Socialstyrelsen fått av regeringen år 2012 att undersöka hur socialnämnden använde möjligheten att väcka talan om vårdnadsöverflyttning i familjer där våld – dödligt eller allvarligt – förekommit.¹⁸ I Socialstyrelsens rapport framkom att socialnämnden i de allra flesta fall väckte talan om vårdnadsöverflyttning i fall där den ena vårdnadshavaren dödat den andra, men att själva överflyttningen i hälften av fallen tog över ett år.¹⁹ När rapporten skrevs var det bara möjligt att göra vårdnadsöverflyttning till en förälder eller en särskilt förordnad vårdnadshavare. I fall där den ena föräldern dödat eller allvarligt skadat den andra föräldern och det inte fanns någon person som var lämplig som särskilt förordnad vårdnadshavare fanns ingen annan lösning än att vårdnaden bestod. Resultatet blev då att barnet stod kvar under vårdnad av föräldern som utövat våldet tills dess att det fanns en särskilt förordnad vårdnadshavare att utse.²⁰

Ett av utredningens uppdrag var att komma med förslag på lösning till att det i många fall tar lång tid innan vårdnaden flyttas över i fall där en förälder utövat dödligt våld mot den andra föräldern. I utredningen framhölls skyldigheten att tillgodose barnets behov och skydda det i situationer där ena

---

¹⁷ SOU 2017:6 s. 3.

¹⁸ SOU 2017:6 s. 349.

¹⁹ Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen, 2013, s. 16.

²⁰ Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen, 2013, s. 23.

föräldern utövar allvarligt våld mot andra föräldern. Det var på grundval av detta som förslaget om en lagändring i form av en möjlighet att i dessa fall förordna en tillfällig vårdnadshavare presenterades. Utredaren fokuserade just på situationer där allvarligt våld har förekommit, och där barnet helt plötsligt står under vårdnad av enbart den våldsutövande föräldern, och det finns ett behov av att flytta över vårdnaden snabbt då det anses nästan kränkande att låta barnet stå kvar under den förälderns vårdnad. Förslaget på införandet av en bestämmelse om vårdnadsöverflyttning till en tillfällig vårdnadshavare hade utgångspunkt i de situationer där ena föräldern utsatt den andra föräldern för dödligt eller allvarligt våld. Överväganden gjordes om det hade varit möjligt att utforma bestämmelsen på ett sätt där det tydligt framgår att det endast skulle ske i specifika situationer där det förekommit allvarligt våld mellan föräldrar, men utredningen kom fram till att en sådan skrivelse inte skulle kunna gå att utforma för att fånga in alla önskvärda situationer. En mer öppen skrivning var därför vad utredaren landade i.²¹

2.2.2 Propositionen

I propositionen framhölls, precis som i utredningen, den skyldighet samhället har att säkerställa att barnets rättigheter tillvaratas och att barnets bästa tas i beaktning. Lagstiftaren delade därför utredarens uppfattning om att en förändring behövdes för att säkerställa att barn som befinner sig i en situation där en förälder har dödat en annan inte behöver stå kvar under vårdnad av den föräldern som utövat det dödliga våldet.²²

Lagförslaget innehöll de förutsättningar som ska krävas för att det ska vara möjligt att förordna en tillfällig vårdnadshavare. En första förutsättning angavs vara att det föreligger en situation som föranleder att en särskilt förordnad vårdnadshavare behöver utses åt ett barn. En andra förutsättning angavs vara att det inte finns en person som går att utse som särskilt förordnad vårdnadshavare. Detta kan bero på att det inte finns en lämplig person i barnets nätverk, eller att en person visserligen finns men att det ännu inte går att bedöma ifall personen är möjlig att utse till barnets särskilt förordnade

---

²¹ SOU 2017:6, s. 372 f.

²² Prop. 2020/21:150 s. 86.

vårdnadshavare. Det underströks att paragrafen inte ska tillämpas vid varje situation där en vårdnadsöverflyttning är aktuell, utan hänsyn ska tas till den specifika situationen. Det ska i bedömningen vägas in hur situationen ser ut att sannolikt utvecklas den närmaste tiden, och ifall det finns ett brådskande beslut som behöver tas för barnets räkning eller som tidigare nämnts det anses nästan kränkande att låta barnet stå kvar under föräldern.²³ Det framgår av bestämmelsen att särskilda skäl ska föreligga för att rätten ska få flytta över vårdnaden till en tillfällig vårdnadshavare. De enda exemplen som gavs i lagförslaget på vad som skulle kunna utgöra sådana särskilda skäl var situationer där det förekommit allvarligt eller dödligt våld mellan föräldrar och en vårdnadsöverflyttning från den våldsutövande föräldern ses som brådskande, vilket angavs nästintill alltid vara fallet.

2.2.3 Analys

Tillkomsten av 6 kap. 10 d § föräldrabalken grundade sig i viljan att lösa en problematik vid förekomsten av dödligt våld mellan föräldrar. Det löpste som en röd tråd genom både utredningen och propositionen, och framhölls som motiveringen bakom införandet av bestämmelsen. Utredningen var inne på att ha en snävare formulering för att tydliggöra just det, men landade i att det skulle riskera att utesluta situationer där en tillfällig vårdnadshavare skulle behöva förordnas. Lagförslaget försökte förtydliga att bestämmelsen inte alltid ska vara tillämplig och att särskilda skäl ska krävas, men gav inte någon vägledning för när den ska kunna tillämpas förutom i de exempelgivna fallen. Det är tydligt att det funnits en väldigt klar tanke bakom bestämmelsen och att det främst är denna anledning lagstiftaren tror kommer föranleda tillämpning av den.

2.3 Avväganden

6 kap. 10 d § föräldrabalken är snarlik det förslag som presenterades i betänkandet, med undantag för några få skillnader. Regeringen avvek från utredningen på två punkter, och nedan kommer redogöras för hur utredningen, Lagrådet och regeringen resonerade kring dem samt vad

---

²³ Prop. 2020/21:150 s. 89.

intervjupersonerna sade. Sist kommer även frågan om en tidsfrist för uppdraget som tillfällig vårdnadshavare att redogöras för. Det finns ingen tidsfrist i bestämmelsen, men det övervägdes och kommenterades i samtliga steg i lagstiftningsprocessen. Resonemangen från instanserna och svaren från intervjuerna kommer att redovisas.

2.3.1 Vården av barnet

Den tillfälliga vårdnadshavaren ska ha det rättsliga ansvaret för barnet, men inte något ansvar för den faktiska vården. För att ändå tillförsäkra att barnet får sina behov tillgodosedda föreslog utredningen att en förutsättning för att en tillfällig vårdnadshavare ska kunna utses är att barnets faktiska vård är tillgodosedd på annat sätt. Det var enligt utredaren viktigt att kravet på att barnet är omhändertaget skulle framgå i bestämmelsen.²⁴

Lagrådet höll med utredaren om att den fysiska tryggheten och omvårdnaden i de flesta fall är viktigast, men framhöll att socialnämndens ansvar att tillgodose det framgår av annan lagstiftning. Av den anledningen ansåg Lagrådet att det inte behöver vara ett krav enligt förslaget att vården är tillgodosedd innan en tillfällig vårdnadshavare kan utses. De belyste att det kan finnas situationer då det är nödvändigt att kunna utse en tillfällig vårdnadshavare även om vården av barnet inte kan tillgodoses förrän några dagar senare. Lagrådet föreslog därför att just den delen av bestämmelsen skulle tas bort.²⁵

Regeringen följde Lagrådets linje och uteslöt skrivelsen om att vården av barnet behöver vara tillgodosedd för att en tillfällig vårdnadshavare ska kunna utses. De motiverade det på liknande grunder som Lagrådet och framhöll att ansvaret för barnets skydd och stöd åligger socialnämnden och att ett krav på att dessa behov tillgodoses innan en tillfällig vårdnadshavare förordnas därför inte behövs.²⁶

---

²⁴ SOU 2017:6 s. 370.

²⁵ Prop. 2020/21:150 bilaga 5.

²⁶ Prop. 2020/21:150 s. 89 f.

Intervjupersonerna uttryckte inte heller en nödvändighet att förtydliga det i lagtexten. De framhöll att så som processen ser ut är förordnandet av en vårdnadshavare inte kopplat till den faktiska vården av barnet. Det finns särskilt förordnade vårdnadshavare som inte själva är ansvariga för det. Vården av barnet beskrevs därför inte som någonting som skulle behöva regleras i den här bestämmelsen specifikt. Det framstod som en självklarhet att barnets faktiska vård säkerställs om en situation uppstått där barnet behöver förordnas en särskilt förordnad eller tillfällig vårdnadshavare.

2.3.2 Tillämpliga tillfälliga vårdnadshavare

I utredningen föreslogs att det i lagtexten uttryckligen skulle ges exempel på lämpliga yrkesgrupper för uppdraget som tillfällig vårdnadshavare. Advokater eller biträdande jurister på advokatbyrå framhölls som lämpliga på grund av uppdragets rättsliga karaktär, men även andra yrkesgrupper ansågs lämpliga och dessa skulle inte skulle uteslutas genom formuleringen. Utredaren hänvisade till förarbetet till lagen om särskild företrädare för barn, och menade att samma krav borde ställas på en tillfällig vårdnadshavare. Det skulle innebära att det borde ställas krav på att personen är särskilt lämplig utifrån sina erfarenheter, kunskaper och personliga egenskaper. Utredaren föreslog att både dessa krav och exemplen på yrkesgrupperna skulle framgå i lagtexten.²⁷

Lagrådet uttalade sig inte om huruvida det i lagtexten borde stå med exempel på personer med lämplig yrkesbakgrund, men ifrågasatte avgränsningen till jurister. Enligt Lagrådet skulle även en familjehemsförälder i många fall kunna vara lämplig för uppdraget, särskilt då lämplighetskraven inte utesluter det. Lagrådet ställde sig också frågande till valet av kravet på “särskilt lämplig” och om inte det kunde slopas. Som motivering angav de bland annat att det i 6 kap. 10 a § FB anges att en särskilt förordnad vårdnadshavare ska vara “lämpad” för uppdraget. De lämnade frågan öppen.²⁸

---

²⁷ SOU 2017:6 s. 371.

²⁸ Prop. 2020/21:150 bilaga 5.

Regeringen framförde i propositionen att det finns anledning att ställa höga krav på en tillfällig vårdnadshavare, och att det av en sådan person ska krävas god förmåga att kommunicera med diverse myndigheter och barnet i fråga, samt att sätta sig in i barnets situation. Av den anledningen anslöt sig regeringen till utredarens uppfattning att det är lämpligt att ställa samma krav på en tillfällig vårdnadshavare som på en särskild företrädare. Däremot belyste lagstiftaren att ett krav på lämpliga personliga egenskaper skulle innebära en viss praktisk problematik i bedömningen, och borde dessutom lämpligt komma med en tillhörande uppräkningslista på personliga egenskaper som avses. Regeringen ansåg att kravet "särskilt lämplig" borde stå som krav i lagtexten för att på så sätt enbart kunna förordna personer som är kompetenta och i övrigt lämpliga för uppdraget. De landade därför i en formulering som inte innehåller en exemplifiering av personer med lämplig yrkesbakgrund, men med kravet på "särskilt lämplig".²⁹

I intervjun med familjerätten i Malmö framgick det tydligt att de inte såg en poäng med att exemplifiera vilka yrkesgrupper som kan vara lämpliga som tillfälliga vårdnadshavare. De menade att de har ett nätverk med personer de brukar kunna förordna till liknande uppdrag, och då kravprofilen är samma kan dessa personer även komma i fråga när det gäller förordnandet av en tillfällig vårdnadshavare. De har även ett samarbete med överförmyndaren, som i sin tur har flaggat för att de har gode män som har färre uppdrag just nu, och att de skulle kunna ta på sig ett sådant uppdrag. Chefen i Landskrona, som hittills inte arbetat med bestämmelsen, kände däremot att det inte hade varit helt fel. Hon menade att det hade kunnat underlätta för nämnder då det inte är alla kommuner som har en bank med människor som vill ta på sig ett uppdrag som särskilt förordnad vårdnadshavare. En exemplifiering menade hon kanske hade kunnat hjälpa till att säkerställa kompetensen av de tillfälliga vårdnadshavarna.

---

²⁹ Prop. 2020/21:150, s. 93.

2.3.3 Tidsfrist

Både utredningen och propositionen lyfte frågan om en tidsfrist för uppdraget som tillfällig vårdnadshavare. Det underströks att det viktiga ska vara att en långsiktig lösning kommer på plats, och att lagstiftningen i största möjliga mån ska möjliggöra det. Det framhölls att en tidsfrist av den anledningen hade behövt vara dels förhållandevis lång då det är visat att dessa processer kan ta lång tid, dels innehålla en ventil för situationer där en lösning inte kommit på plats inom tidsfristen för att säkerställa att ett barn med behov av en vårdnadshavare inte plötsligt står utan en. Någonting annat som lyftes var att en sådan tidsfrist kan riskera att bli en norm, och att en tillfällig vårdnadshavare då som regel skulle vara förordnad under hela tidsfristen. Det beskrevs som en risk för att en sådan reglering av den anledningen skulle vara kontraproduktiv i förhållande till målet att få en varaktig lösning på plats så snabbt som möjligt.³⁰

I intervjun med familjerätten i Malmö lyftes lite olika tankar kring det här. En person tyckte att det är märkligt, men sade att det är flera saker inom deras arbete som är tidsbestämt men som samtidigt inte har ett bestämt ”bäst-föredatum”. En annan lyfte att det blir svårt just i kommunikationen till en potentiell tillfällig vårdnadshavare att inte kunna ge ett svar på hur länge uppdraget kan komma att vara. Hon påpekade att det är stor skillnad på att ta sig an ett år eller femton år, och att utan en tidsfrist går det inte att säga säkert hur stor omfattning uppdraget kommer ha.

2.3.4 Analys

Gällande både vården av barnet och lämpliga tillfälliga vårdnadshavare känns avvägandena rimliga och väl underbyggda. De intervjuade håller med om vad regeringen kom fram till, och regeringen höll med Lagrådet i deras resonemang. Att utredningen landade i en annan slutsats gällande detta behöver inte betyda någonting för hur väl genomtänkt utformningen är. Lagrådet lyfte en viktig poäng i att det hade kunnat sätta käppar i hjulet om det inte skulle gå att förordna en tillfällig vårdnadshavare trots att vården av

---

³⁰ Prop. 2020/21:150 s. 98.

barnet skulle kunna säkerställas inom ett par dagar. Det skulle också gå emot ett av de beskrivna syftena med införandet av bestämmelsen, det vill säga att snabbt kunna flytta vårdnaden från en förälder i situationer där det behövs ta ett skyndsamt beslut för barnets räkning eller det framstår som nästan kränkande att barnet står kvar under förälderns vårdnad. Gällande exemplifieringen hade det möjligtvis kunnat finnas en poäng med att ge lite mer vägledning i lagtexten för att säkerställa en viss kompetens, och göra arbetet för de som ska utreda vem som skulle kunna bli tillfällig vårdnadshavare lite lättare. Det framgick i intervjuerna att det nog varierar mycket kommun till kommun hur arbetet är upplagt, vilket i sin tur antagligen i stor utsträckning påverkar hur rutinerna ser ut vid vårdnadsöverflyttningar. I kommuner där det görs många vårdnadsöverflyttningar finns nog tydliga rutiner för hur utomstående vårdnadshavare ska tillsättas, men i kommuner där det inte är vanligt förekommande finns möjligtvis en risk att det finns några frågetecken kring vem som kan komma i fråga för detta relativt nya uppdrag.

När det gäller tidsfristen är det ett intressant resonemang att utgå från att en tidsfrist skulle bli praxis per automatik. Att säga att en tidsfrist inte borde införas för att det skulle leda till att den tillfälliga vårdnadshavaren då som regel skulle vara det hela tidsfristen säger mycket om regeringens uppfattning om arbetet inom socialtjänsten. Om något pekar det på en större problematik som kanske borde uppmärksammas på annat sätt. Om regeringen känner så stor rädsla för att socialtjänsten inte skulle arbeta skyndsamt för att få fram en varaktig lösning för barnets bästa om de har en tidsfrist på den tillfälliga vårdnadshavaren att de lägger det till grund för att inte ha en tidsfrist finns det nog en djupare problematik att rikta fokuset på. Att utforma lagstiftningen utefter farhågor om att socialtjänsten inte kommer sköta sitt jobb om de får en utsatt tidsbegränsning är inte långsiktigt hållbart, och om någonting kontraproduktivt.

Det som lyfts i intervjuerna rörande osäkerheten det innebär för den som blir tillfrågad om att ta sig an uppdraget som tillfällig vårdnadshavare att inte veta hur länge det kan komma att vara diskuteras varken i utredningen eller

propositionen. Det nämns bara att den tillfälliga vårdnadshavaren ska vara inställd på att uppdraget kan bli långdraget. Detta avvägande känns därmed inte helt genomtänkt eller väl underbyggt, och skulle kunna leda till konsekvenser som inte övervägts.

3 Faktisk tillämpning

3.1 Tingsrättsdomar

Under arbetet med uppsatsen har två tingsrättsdomar hittats där en tillfällig vårdnadshavare utsetts i enlighet med 6 kap. 10 d § föräldrabalken. Den ena tillämpningen skedde i en situation exakt likt den som exemplifieras förarbetena, och den andra tillämpades i en helt annan situation. Dessa båda mål kommer nu kort redogöras för.

3.1.1 Mål nr T-2746-22 Malmö Tingsrätt

I målet anförs att föräldern som har vårdnaden över barnet har brustit i sin omsorg, och att det därför finns skäl enligt 6 kap. 7 § föräldrabalken att flytta över vårdnaden till en särskilt förordnad vårdnadshavare. I målet har det framkommit att en lämplig person inte finns att förordna som särskilt förordnad vårdnadshavare, och tingsrätten anger därför att det finns särskilda skäl att i stället förordna en tillfällig vårdnadshavare för barnet.

Någon motivering till lämpligheten av den förordnade tillfälliga vårdnadshavaren finns inte i domen. Det som framkommer är att hon bedöms lämplig och åtar sig uppdraget, samt att föräldern har godkänt en tillfällig vårdnadsöverflyttning. Det kan inte uteslutas att det i utredningen som ligger till grund för talan framgår varför den tillfälliga vårdnadshavaren anses vara lämplig, men detta är inte någonting som framgår av domskälen eller som domstolen för ett resonemang om.

Domen är förlagd med sekretess gällande föräldrarnas och barnets personliga förhållanden, vilket gör att det inte förekommer detaljer om situationen som föranlett en vårdnadsöverflyttning. Föräldern förekommer dock i ett uppmärksammat fall som avgjorts i hovrätten.³¹ Det går därför att konstatera att föräldern i det här fallet har blivit dömd för mord på den andra föräldern. Barnet i det här målet är deras gemensamma barn. I detta fall har därmed 6

---

³¹ Se Hovrätten över Skåne och Blekinge, dom 2022-12-13 i mål 3463-22.

kap. 10 d § föräldrabalken tillämpats i en situation identisk med den i förarbetet beskrivna.

3.1.2 Mål nr T-543-22 Solna Tingsrätt

I målet framgår att barnet i fråga tidigare haft en förordnad vårdnadshavare, men denne entledigades på egen begäran i november 2021. Barnet kom till Sverige som ensamkommande år 2015 och bor sedan juni 2019 i ett familjehem, men familjehemsföräldrarna är inte vårdnadshavare. Barnet står nu därför utan vårdnadshavare. Av domen framgår att det inte varit möjligt att få kontakt med barnets föräldrar trots upprepade försök. Socialnämnden anger att deras utredning visar på de höga krav som ställs på en särskilt förordnad vårdnadshavares lämplighet, och att utredningen för att ta ett sådant beslut kräver mer tid. Socialnämnden vill därför utse en av familjehemsföräldrarna till tillfällig vårdnadshavare enligt 6 kap. 10 d § föräldrabalken.

Familjehemsföräldern bedöms som lämplig som tillfällig vårdnadshavare, domstolen för inte ett vidare resonemang om varför. Av förarbetet framgår att familjehemsföräldrar är en lämplig kategori personer att utse till tillfälligt förordnade vårdnadshavare.³²

Situationen i det här målet är inte ett av de i förarbetet exempelgivna tillfällena när bestämmelsen ska tillämpas. I förarbetet framhölls att situationer där särskilda skäl föreligger, utöver de exempelgivna situationerna, kan föranleda en tillämpning av bestämmelsen men gav inte vidare exempel på vilka situationer det kan tänkas vara.

3.2 Intervjuer

I de intervjuer som genomfördes framkom att bestämmelsen enligt de intervjuade troligen kommer att tillämpas i fler situationer än de som exemplifieras i förarbetena. Chefen i Landskrona kände inte till bestämmelsen sedan innan, och hade därmed inte heller arbetat med den

---

³² Prop. 2020/21:150 s. 93.

sedan den tillkom. Hon fick en följdfråga om hon trodde att bestämmelsen kunde bli aktuell även i situationer där våld mellan föräldrarna inte har förekommit, och det trodde hon att den skulle kunna bli.

De anställda på familjerätten i Malmö har hunnit tillämpa bestämmelsen vid mer än ett tillfälle sedan den tillkom. De beskrev en situation där en mamma var försvunnen, men inte så pass länge att 6 kap. 8 § föräldrabalken kunde tillämpas. Hon hade dock varit borta så pass länge att barnet i fråga behövde en vårdnadshavare. Den anställda beskrev hur det inte fanns någon annan bestämmelse hon kunde tillämpa i den situationen, och då tillämpade hon 6 kap. 10 d § föräldrabalken. Samma anställda beskrev en situation där en pappa suttit häktad, och i väntan på dom togs ett beslut om att förordna en tillfällig vårdnadshavare åt barnet.

Hon beskrev också hur paragrafen används när de vill att det ska gå lite snabbt eftersom det är mindre utredningstid för förordnandet av en tillfällig vårdnadshavare. Detta för att möjliggöra mer tid till utredningen av en särskilt förordnad vårdnadshavare. Det är enklare att fokusera på utredningen när man vet att det finns någon som har hand om vårdnaden.

En annan anställd på familjerätten i Malmö beskrev en situation där ett barns enda vårdnadshavare gick bort. Egentligen skulle 6 kap. 9 § föräldrabalken tillämpas, men på grund av lite missförstånd med överförmyndaren blev processen utdragen. När det stod klart för utredaren att det skulle dra ut en del på tiden togs beslutet av chefen på familjerätten att en tillfällig vårdnadshavare skulle utses. Den processen gick på ungefär två veckor. Intervjupersonen beskrev precis som sin kollega att de prövar sig fram. Hon framhöll dock att det är viktigt att bestämmelsen inte ersätter någon annan paragraf. Hon underströk att de andra bestämmelserna finns till för att tillämpas, och att det är viktigt att det inte till exempel blir att alla situationer där 6 kap. 9 § föräldrabalken skulle ha tillämpats ersätts med en tillämpning av 6 kap. 10 d § föräldrabalken för att man vill att det ska gå snabbt.

Som svar på frågan vilka situationer de trodde att bestämmelsen kan bli tillämplig i lyftes det av en från familjerätten i Malmö att det kan komma att

bli de situationerna där det inte finns någon annan bestämmelse som är tillämplig trots att det behövs göras en vårdnadsöverflyttning eller ett barn behöver en vårdnadshavare. Det togs även upp att paragrafen kan komma att användas i situationer där det egentligen är möjligt att applicera en annan paragraf, men att en utredning behöver ta sin tid. Även den här anställda underströk att de får lära sig lite efter hand, och att lagstiftningen inte är så tydlig i exakt vilka situationer bestämmelsen är tillämplig. Chefen i Landskrona trodde att det som kommer vara viktigt i en sådan avvägning är att det handlar om en situation där en vårdnadshavare är varaktigt förhindrad att utöva sitt vårdnadshavandeskap. Enligt henne skulle det kunna vara situationer där våld har förekommit eller vid fysisk sjukdom.

3.3   Analys

Det som tydligt framgår gällande den faktiska tillämpningen av 6 kap. 10 d § föräldrabalken är att det råder en viss oklarhet kring dess tillämpningsområde. Förarbetena och utredningen har varit fokuserat kring en enda särskild situation och enbart exemplifierat denna samt haft den som grund för införandet, medan bestämmelsen som sådan är skriven på ett sätt som möjliggör tillämpningar i en rad andra situationer. Någon tydlig vägledning i form av exempel ges inte i förarbetet eller utredningen, och tillämpningen sker därför ibland i andra situationer utan att det är helt tydligt ifall det faller inom paragrafens tillämpningsområde.

Med det sagt behöver det inte vara något negativt. I några av de situationer bestämmelsen har aktualiserats har behovet av en snabb vårdnadsöverflyttning funnits, och en tillfällig vårdnadshavare har varit en lösning på ett upptäckt behov. Där problematiken kan ligga är ifall de avväganden som gjordes i lagstiftningsprocessen inte täcker in alla avväganden som kanske hade behövt göras om lagstiftaren insett att bestämmelsen skulle komma att tillämpas i exempelvis de i intervjuerna återgivna situationerna. Det finns därmed en risk att lagstiftaren inte tagit ställning i alla relevanta frågor. Vad som framkommer i intervjun med familjerätten i Malmö om en farhåga, och beskrivning, av hur paragrafen kan komma att bli en lösning när man vill ha längre tid till en utredning är inte

något som tagits upp som ett eventuellt scenario i förarbetena, och inte någonting jag tror tagits med i beräkningen vid utformningen av paragrafen. Ifall lagstiftaren skulle insett i vilken utsträckning 6 kap. 10 d § föräldrabalken skulle komma att användas tror jag att lagförslaget och utredningen hade sett väldigt annorlunda ut och att andra överväganden också hade funnits med.

4 Diskussion och slutsats

Under arbetet med frågeställningen har frågor uppkommit som är värda att diskutera trots att de inte direkt svarar på frågeställningen. Farhågan som lyfts i en av intervjuerna rörande att 6 kap. 10 d § föräldrabalken kan komma att tillämpas strategiskt är ett potentiellt problem. Ett sådant utfall har lagstiftaren inte räknat med, och därmed inte heller gjort avvägningar för. Då det inte finns en tidsfrist för hur länge en person kan vara en tillfällig vårdnadshavare skulle en sådan utveckling eventuellt kunna gå emot syftet med bestämmelsen. Det skulle kunna leda till konsekvenser, både för barn och för arbetsordningen inom socialtjänsten. Vidare är bestämmelsen ett exempel på när lagstiftaren indirekt lämnar till domstolarna att tolka en bestämmelse. Det finns ett tydligt behov av vägledning kring tillämpningen av paragrafen, och enligt mig behövs det praxis på området för att få klarhet i när bestämmelsen kan tillämpas.

Hur förhåller sig då den faktiska tillämpningen av 6 kap. 10 d § föräldrabalken till det i förarbetet beskrivna syftet med bestämmelsen? Det är tydligt att paragrafen fyller den uttryckliga funktion som lagstiftaren avsett, och mer därtill. Ingenting som presenterats i uppsatsen indikerar hittills på en tillämpning som direkt skulle strida mot syftet med bestämmelsen. Även om lagstiftaren haft en väldigt tydlig situation i åtanke vid utformandet av den, och haft det som utgångspunkt genom lagstiftningsprocessen, så möjliggör formuleringen ett bredare tillämpningsområde. Att bestämmelsen kommer att tillämpas även i andra situationer än när det förekommit dödligt eller allvarligt våld mellan föräldrar innebär inte att tillämpningen sker i strid med bestämmelsens syfte. Slutsatsen blir därför att den faktiska tillämpningen i bred bemärkelse förhåller sig till syftet med bestämmelsen, men att tillämpningsområdet ser ut att bli större än förväntat.

Bilaga A

Intervjuguide:

Arbetet inom socialtjänsten

Kan du beskriva vad du arbetar med?

Hur länge har du arbetat med det?

Beskriv din väg till där du är idag

Vad är det viktigaste du gör i ditt arbete?

Vad önskar du det hade funnits mer tid till inom ramen för ditt arbete?

Hur ser du på socialtjänsten, vad är socialtjänstens viktigaste uppdrag?

Hur väl fullföljer socialtjänsten denna uppgift?

Finns det någonting man skulle kunna ändra på för att socialtjänsten bättre skulle kunna utföra denna uppgift?

Förhållandet till socialnämnden

Hur ser ansvarsfördelningen ut mellan socialtjänsten och socialnämnden?

Finns det något sätt att överpröva ett beslut från socialtjänsten om att inte väcka talan om en vårdnadsöverflyttning?

Påverkar den politiska sammansättningen av socialnämnden hur utfallen i frågor om vårdnadsöverflyttning blir?

Barnets bästa

Hur ser arbetet med barnets bästa ut i ditt arbete?

Skulle du säga att barnkonventionens inrättande som lag i Sverige har påverkat arbetet med vårdnadsfrågor?

På vilket sätt?

Särskilt förordnade vårdnadshavare

Vilka situationer föranleder att en utredning om en vårdnadsöverflyttning till en särskilt förordnad vårdnadshavare inleds?

Kan du beskriva hur processen ser ut för att utse en särskilt förordnad vårdnadshavare?

Hur lång tid skulle du säga att vårdnadsöverflyttning till en särskilt förordnad vårdnadshavare brukar ta?

Om du tänker på processen för att tillsätta en särskilt förordnad vårdnadshavare: vad tycker du fungerar bra? Vad tycker du fungerar mindre bra?

Finns det några förändringar som hade kunnat göras för att förbättra processen?

Tillfällig vårdnadshavare

Kände du till den nya bestämmelsen om tillfällig vårdnadshavare i 6 kap. 10 d § föräldrabalken sedan tidigare?

Har du tillämpat bestämmelsen i ditt arbete sedan den tillkom?

Vilka situationer tänker du bestämmelsen kan bli tillämplig i?

Finns det någonting du skulle vilja ändra eller lägga till i bestämmelsen?

Vilka typer av människor tänker du skulle kunna bli lämpliga som tillfällig vårdnadshavare?

Tycker du det borde exemplifieras i lagtexten?

Utifrån din erfarenhet av vårdnadsfrågor, anser du att en person skulle kunna vara tillfällig vårdnadshavare till mer än ett barn samtidigt?

I bestämmelsen framgår att den faktiska vården av barnet inte ingår i en tillfällig vårdnadshavares uppdrag, men det framgår inte heller av bestämmelsen hur den faktiska vården av barnet ska tillgodoses. Hur ser du på detta?

Hur tycker du bestämmelsen förhåller sig till socialtjänstens viktigaste uppgift?

Hur ser du på frågan gällande en tidsfrist för hur länge en person skulle kunna vara tillfällig vårdnadshavare?

Har du något mer att tillägga?

Källförteckning

Otryckta källor

Intervju med familjerättssekreterare som arbetar med vårdnadsfrågor vid familjerätten Malmö, Microsoft Teams-möte den 12 december 2022.

Intervju med sektionschefen över barnutredare på individ- och familjeförvaltningen i Landskrona, telefonsamtal den 30 november 2022.

Tryckta källor

Prop. 2020/21:150 'Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister'.

Sandberg, Claes, 'Om teoribildning och rättsvetenskap', JT 2004-05 nr 2 s. 297-333.

SOU 2017:6 'Se barnet!'.

Rättsfall

Hovrätten över Skåne och Blekinge, dom 2022-12-13 i mål 3463-22.

Malmö Tingsrätt, dom 2022-06-10 i mål 2746-22.

Solna Tingsrätt, dom 2022-02-17 i mål 543-22.

Litteratur

Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henric & Towns, Anna & Wängnerud, Lena (2017), *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*, femte upplagan, Wolters Kluwer.

Gustafsson, Kristian (2022), *Barnets bästa vid utmätning och exekutiv försäljning av bostäder i svensk utsökningsrätt*, Media-Tryck Lunds universitet, Lund.

Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod', i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund.

Socialstyrelsen (2013), *Vårdnadsöverflyttning i samband med våld i familjen*. Tillgänglig på <https://mfof.se/download/18.7a15f94516e8e25421b18744/1574925837287/vardnadsoverflyttning-i-samband-med-vald-i-familjen.pdf> (besökt 2022-12-27).

Övrigt

Barnombudsmannen, 'Det här är barnkonventionen', <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/?currentCategories=> (besökt 2022-12-27).

Landskrona kommun, 'Individ och familjförvaltningen', <https://www.landskrona.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/forvaltningar-och-namnder/forvaltningar/individ-och-familjeforvaltningen/> (besökt 2022-12-28).

Malmö kommun, 'Arbetsmarknads- och socialnämnden', <https://malmo.se/Om-Malmo-stad/Var-organisation/Forvaltningar/Arbetsmarknads--och-socialforvaltningen/Vara-namnder/Arbetsmarknads--och-socialnamnden.html> (besökt 2022-12-28).